

המשך העיון בפרשיות נזיקין

א. סיכום

בשיעור הראשון עסקנו בהיבטים הבאים:

1. הגדרת גבולות ספר הברית שבמסגרתה מצויות פרשיות נזיקין, תוך דגש על דרכי התיחום של יחידות בתורה (לשונות הדיבור, הפסקת הפרשיות פתוחה וסתומה, סגנון משתנה וחלוקת תמאטית).
2. מיקום פרשיות נזיקין בסמוך לעשרת הדברות – עסקנו בהצעת הרמב"ן שספר הברית הינו הרחבה ומדרש של עשרת הדברות, ומכוח זה בקשר אפשרי בין "לא תחמוד" לפרשיות נזיקין. יסוד ההצעה בנויה על הנחה כי יש לראות בעשרת הדברות מעין חוקת יסוד ממנה נגזרות הלכות רבות. הוצע כי היסוד של "לא תחמוד" הינו קבלת התיחום בין רשותי ובין רשות האחר, יסוד העומד בבסיס החובה להיזהר בממון השני.
3. עמדנו על הסגנון הקזואיסטי של פרשיות נזיקין:
 - א) הצגת ההלכה באמצעות מקרה מניחה ידע מטרים.
 - ב) משפט קזואיסטי דורש המשגה לכלל עקרונות הלכתיים.
 - ג) המשפט הקזואיסטי עוסק בדין של המקרה שאירע ולא בנורמטיביות של יצירת המקרה.
4. קשר אפשרי בין המקרים בפרשת משפטים ובין מקרים בספר בראשית ותחילת שמות (יש קובץ ובו ההקבלות בתיקיה של שיעור העיון ברשת). התקבולת מסבירה בחירה של חלק מהמקרים ושופכת אור על קשרים בין חוק התורה החוק בספר בראשית (יפורט יותר בהמשך).
5. לשלושת הנקודות האחרונות זיקה להעדר הזכרת איסור להזיק בפרשיות נזיקין. העדר ההזכרה נובעת מהסגנון הקזואיסטי, והאיסור נזכר בפרשות המקבילות. באזני "וכי ינצו אנשים" צריכה להדהד קריאתו של משה רבנו – "רשע למה תכה רעך", ובאזני מפתח צריכים להדהד דברי התורה "כי נבלה עשה בישראל וכן לא יעשה". האיסורים נזכרים בחלק התורה שלפני מתן תורה ונובעים ממוסר אנושי בסיסי. התורה מרבה להשתמש במונח "רעך", ונראה כי המונח כולל בתוכו את החובה להתייחס לצרכי האחר.

ב. לקראת השיעור הבא

1. אני שב ומזכיר את הצורך להמשיך בלימודי הבקיאות של פרק ראשון. הקדישו לכך את רוב סדר בוקר.
2. בשיעור הבא (יום רביעי 11:45) נעסוק בפרשיות נזיקין עצמן, שמות כ"א, יב – כ"ב, ה. אני מציע לשים דגש על הנקודות הבאות:
 - א) חלוקת הפרשה ליחידות
 - ב) עמידה על המבנה והסדר
 - ג) שימו דגש על מלים מנחות וביטויים חוזרים.
 - ד) עמדו על היסוד הרעיוני של ההלכות.
3. לאחר העיון בפרשיות, נעסוק בעיון משווה לקבצי חוקים מהמזרח הקדום ונעמוד על משמעות השוואה. החומר מצוי אצל אלעד מלכא.
4. לקריאה נוספת:
 - א) על הקשר בין משפטים ועשרת הדברות – הרב מרדכי ברויאר, פרקי מועדות א', עמ' 20.
 - ב) על היחס האמוני לאשורולוגיה – הרב קוק זצ"ל באדר היקר עמ' מב-מג.
 - ג) הרב מרדכי סבתו, "יסודות הגותיים בפרשת משפטים", עלון שבות בוגרים יא, עמ' 37-53 (המאמר מבוסס על מאמרו של גרינברג; עותק מצוי במקומי בבית המדרש).
5. בתוך התיקיה של שיעור ה' פתחתי תיקיה של שיעורי העיון ובו קבצי המקורות ומאמרים לקריאה. אתם מוזמנים להיכנס ולעיין.

בברכת לימוד פורה ויום של הארת פנים ושמחה בלימוד התורה,

מאיר